

Haittojen sekä yleisten ja yksityisten etujen puutteelliset selvitykset - esimerkkinä Ylläs

Hannukainen on poikkeuksellinen kaivoshanke, joka tulisi sijaitsemaan aivan Ylläksen matkailualueen vieressä. 10 km:n säteellä kaivoksesta sijaitsee kaksi hiihtokeskusta, Äkäslompolon matkailukylä ja valtava määrä matkailutoimintaa – pelkästään Visit Ylläkseen kuuluu noin 130 yritystä. Yritystoiminnan myyntivaltit perustuvat luontoon, hiljaisuuteen ja maisemiin¹. Kaivosalue olisi selkeästi näkyvissä tunturilta. Pölyn laskeumatietojen mukaan tiedetään, että merkittävää pölylaskeumaa voi tulla vielä 10 km:n etäisyydelle.

Vaikka Ylläksen Hannukainen on omalla tavallaan poikkeuksellinen tapaus, nimenomaan alueen muun yritystoiminnan laajuuden kautta, sen kautta miten paljon haitankärsijät ovat investoineet jo edunvalvontaan ja sen, miten asiaa on puitu oikeusasteissa. Kuitenkin haittojen sekä yleisten ja yksityisten etujen selvitysten puutteet ovat muissa hankkeissa samoja, ja siten Hannukainen sopii hyvin esimerkiksi valottamaan tilannetta. Ainoana erona muihin tämän hetken hankkeisiin on, että hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen annettu, Hannukaisen uusi kaivoslupahakemus oli poikkeuksellisen laaja. Haittojen ja yksityisten etujen menetyksien selvitystä ei kuitenkaan ollut parannettu.

1 Ylläksen matkailuyhdistys

Yhteenveto:

- Kaivoslain mukaan kaivoslupahakemuksessa tulisi esittää tiedot kaivostoiminnan arvioituista vaikutuksista, mm. yksityisiin etuihin kohdistuvat menetykset ja haitat. (1, s. 4)
- Näitä yksityiseen etuun liittyviä menetyksiä kuvaillaan yleisesti ottaen liian ylimalkaisesti. Haittoja ja menetyksiä ei selvitetä tavalla, joiden perusteella maanmittauslaitos voisi myöntää haitankärsijöille laillisesti kuuluvia korvauksia. (2, s. 4)
- Esimerkiksi Pohjois-Savon ELY on peräänkuuluttanut arvioita kiinteistöjen arvon laskusta. (3, s.4)
- Hannukaisen YVAssa alueella erittäin merkittävää matkailuyritystoimintaa kuvaillaan hyvin suuripiirteisesti ja vain yleisellä tasolla, noin puolen sivun verran. Selvityksessä ei esitetä mitään lukuja yritysten määrästä, sijainnista tai toiminnan laajuudesta. (4, s. 5)
- Vaikutuksia matkailuelinkeinonharjoittajiin kuvaillaan vieläkin ylimalkaisemmin (5, s. 5)
- Vaikutuksia kiinteistöihin ei juurikaan yksilöidä (6, s. 7)
- Hannukaisen YVAn ja kaivoslupahakemuksen lausunnoissa yksilöidään haittoja tarkemmin tai korostetaan matkailun haittojen arvioinnin tärkeyttä. Käytäntö kuitenkin menee niin, että kaivosyritys antaa näihin oman vastineensa, ja esitetyt näkemykset johtavat vain hyvin harvoin mihinkään toimenpiteisiin. Näiden lausuntojen pohjalta esimerkiksi haittoja ei selvitetty tarkemmin. (7, s. 7)
- Dilacomi-hankkeessa teetetyn kyselyn yhteydessä kävi ilmi, että YVAn ympäristövaikutusten osuuden koki melko tai erittäin epäluotettavaksi yli 75 % Ylläksen alueen matkailuyrittäjistä, ja matkailuvaikutusten arvioinnin melko tai erittäin epäluotettavaksi yli 80 % matkailuyrittäjistä². (8, s. 8)
- Matkailijakyselyt osoittavat, että lähialueella sijaitseva kaivos vähentäisi alueelle palaamishalukkuutta 40 – 50 %:lla vastaajista³. Palaamishalukkuus vähenee etenkin ulkomaalaisilla matkailijoilla sekä niillä, jotka valitsivat matkakohteen sen luonnonmaisemien ja erämaisyyden takia⁴. (9, s. 9)
- Gaia consultingin selvityksessä ”Kolarin aluetaloudellinen arviointi – alustavia tuloksia” (2017) arvioitiin, että Hannukaisen kaivos aiheuttaisi alueen matkailulle – 18 % pienemmän liikevaihdon ja pysäyttäisi matkailun kasvun (10, s. 9).
- Ryhmä lähiseudun asukkaita ja matkailuyrityksiä vei kaivoslupapäätöksen hallinto-oikeuteen. Haittavaikutusten puutteellisesta selvityksestä kertoo kärjistetysti se, että hallinto-oikeus ei katsonut Ylläksen matkailuyrityksiä asianosaisiksi. Tämä perustui siihen, että lupaprosessissa kuvailtujen kaivoksen vaikutusten mukaan matkailuyrittäjille ei olisi aiheutumassa menetyksiä (11, s. 10)

² Hannukaisen kaivos ja matkailu, DILACOMI-hanke, Mikko Jokinen, METLA, 2014.

³ Pellervon taloustutkimus ja Suomen ympäristökeskus: Kaivostoiminnan hyötyjen ja ympäristöhaittojen euromääräinen arvottaminen, 2014. MaRa ry. Matkailijat karsastavat kaivoksia – DILACOMI-hanke, 2013. Hannukaisen kaivos ja matkailu, DILACOMI-hanke, Mikko Jokinen, METLA, 2014.

Joissain tutkimuksissa on todettu, että kaivoksilla ei olisi negatiivista vaikutusta matkailuun, mutta nämä ovat yleensä joko tarkastelleet matkailun kehittymistä laajemmalla alueella (esim. kattaen koko Lapin alueen), kauempana kaivoksesta tai malminetsinnän aikana - suurin vaikutus on todettu silloin, kun kaivos sijaitsee matkailualueen läheisyydessä.

⁴ Hannukaisen kaivos ja matkailu, DILACOMI-hanke, Mikko Jokinen, METLA, 2014.

- Kaivoslain esitöissä HE 273/2009 todetaan kuitenkin hyvin selkeästi, että henkilö, jonka omaisuuteen tai elinkeinoon aiheutuu haittaa, on asianosainen (12, s. 10).

- Hallinto-oikeus totesi päätöksessään ensimmäistä kertaa, että Tukesin antamat yleisten ja yksityisten etujen määräykset olivat puutteellisia. (13, s. 11)

- Tämä oli käänteentekevä päätös, ja Hannukainen Mining Oy:n uusi lupahakemus onkin muihin lupahakemuksiin verrattuna poikkeuksellisen laaja ja yksityiskohtainen. Haittojen sekä yleisten ja yksityisten etujen selvityksessä ei kuitenkaan ole parannusta. Tällä kertaa matkailuun aiheutuvan vaikutuksen arvioidaan olevan työllisyyden kannalta kuin ihmeen kautta positiivinen (!)

Tämä poikkeaa täysin matkailijakyselyiden tuloksista. Aineiston esittelyssä ei avata millä perusteella resurssivirtamallissa matkailijamäärien arvioidaan kasvavan, kun kaivos on matkailualueen välittömässä läheisyydessä, ja matkailuelinkeino alueella perustuu luontoon, hiljaisuuteen ja maisemiin⁵(14, s. 11)

- Puutteelliset selvitykset yksityisten etujen haitoista ja menetyksistä aiheuttavat sen, että haitankärsijän on hyvin vaikea saada kaivoslain tarkoittamaa täyttä korvausta haitoista, ottaen huomioon lunastuslain varallisuuden muuttumattomuusperiaatteen. Tämä aiheuttaa epäoikeudenmukaisuuden tunnetta alueen asukkaissa, koska oletuksena on, että kaivos tuo tullessaan suuria menetyksiä alueen elinkeinoille ja kiinteistön arvolle, mutta niistä ei tule saamaan mitään korvauksia.

Asia koetaan Ylläksen alueella erittäin tärkeäksi, mistä kertoo se, että tulevat haitankärsijät ovat käyttäneet jo 350 000 euroa edunvalvontaan, muun muassa asiantuntijapalkkioihin ja oikeudenkäyntikuluihin⁶.

Yksilöidympi haittojen ja menetysten esittäminen on perusteltua myös korvauksien suuruuden arvioinnin kannalta. Kun korvauksensaajia on paljon, voivat korvaukset nousta suuriksi jo pelkästään kiinteistöjen arvon laskun takia. Pellervon taloustutkimus arvioi rantakiinteistöjen arvon laskua eri etäisyyksillä kaivoksesta, ja korvaukset liikkuvat yhteensä 0,01 – 7,3 miljoonan euron luokassa per kaivoshanke. (15, s. 13)

- Malminetsinnän suhteen kaivoslain perusteluissa todetaan, että malminetsintälupahakemuksessa tulee esittää tiedot alueella harjoitettavasta elinkeinotoiminnasta. Kaivoslupahakemuksen yhteydessä ei ole vastaavaa kirjausta, mikä on ongelmallista. (16, s. 14)

- Lue lisää: Leif Ramm-Schmidt Consulting Oy muistio, <https://kaivosvetoamus.fi/wp-content/uploads/2022/10/Hannukaisen-kaivoshanke-esimerkki-lupaprosessista-Leif-Ramm-Schmidt-7.10.2022.pdf>

5 Ylläksen matkailuyhdistys

6 Leif Ramm-Schmidt Consulting Oy muistio, <https://kaivosvetoamus.fi/wp-content/uploads/2022/10/Hannukaisen-kaivoshanke-esimerkki-lupaprosessista-Leif-Ramm-Schmidt-7.10.2022.pdf>

(1) Kaivoslain esitöissä todetaan (HE 273/2009 vp, s. 92 – 93):

”Kaivoslupahakemuksessa olisi esitettava tiedot kaivostoiminnan arvioituista vaikutuksista yleisiin ja yksityisiin etuihin sekä niille koituvista hyödyistä, menetyksistä ja haitasta ottaen huomioon, mitä 18 §:n 1 momentissa saadetaan.

Kaivoslupahakemuksessa olisi myös esitettava selvitys toimenpiteistä, joilla kaivostoiminnan haitalliset vaikutukset on tarkoitus poistaa tai joilla niitä on tarkoitus vähentää, sekä selvitys suunnitellun kaivostoiminnan arvioituista ympäristövaikutuksista ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 25 §:ssä tarkoitettussa laajuudessa.”

(2) Näitä yksityiseen etuun liittyviä menetyksiä kuvaillaan yleisesti ottaen liian ylimalkaisesti. Haittoja ja menetyksiä ei selvitetä tavalla, joiden perusteella maanmittauslaitos voisi myöntää haitankärsijöille laillisesti kuuluvia korvauksia.

Hannukaisen YVA-selostuksessa todetaan, että yksityiselle edulle ei aiheudu huomattavaa haittaa. Yksityiselle edulle koituvia haittoja tai menetyksiä, koskien kiinteistöjä tai elinkeinotoimintaa, ei yksilöidä sen enempää. YVA sisältää pöly- ja melumallinnuksia, joissa kiinteistöt näkyvät merkittynä kartalla. Siinä ei kuitenkaan esitetä mitkä elinkeinonharjoittajat ovat niiden vaikutuspiirissä, tai minkälaisia kiinteistöjä ovat ne, joille aiheutuu tästä kiinteistön arvon alenemaa.

(3) Pohjois-Savon ELY on ottanut tähän kantaa vastikään (22.10.2022)⁷:

” Yhteysviranomainen katsoo myös, että **mahdollisuus myydä kiinteistö edelleen kuuluu osaksi aineellisen omaisuuden tavanomaista käyttöä.** Tällä perusteella jo YVA-vaiheessa on esitettävä ainakin yleistasoinen tarkastelu siitä, kuinka hanke mahdollisesti vaikuttaisi erityisesti lähialueen kiinteistön omistajien mahdollisuuksiin hyödyntää kiinteistöään myös edellä mainitussa tarkoituksessa. **Hankkeen mahdolliset negatiiviset vaikutukset aineelliseen omaisuuteen on huomioitava osana ihmisiin kohdistuvaa vaikutusten arviointia, mutta myös tarkastellessa hankkeen elinkeino- ja yhteiskuntataloudellisia vaikutuksia (+/-).** Arviointia tekevien asiantuntijoiden tulee tämän vuoksi perehtyä huolellisesti YVA-ohjelmasta annettuihin lausuntoihin ja mielipiteisiin sekä otettava niissä esitetyt kannanotot huomioon arviointia tehdessään (=haittojen luonne ja niiden alueellinen kohdentuminen).”

(4) Hannukaisen YVAssa alueella erittäin merkittävää matkailuyritystoimintaa kuvaillaan hyvin suuripiirteisesti ja vain yleisesti kuvaillen, noin puolen sivun verran. Selvityksessä ei esitetä mitään lukuja yritysten määrästä, sijainnista tai toiminnan laajuudesta. Väestöä sen sijaan kuvaillaan usean sivun verran, käsitellen hyvinkin yksityiskohtaisia tietoja kuten ikäjakaumaa, sukupuolijakaumaa, koulutustasoa ja jopa lääkärikäyntien määrää. (s. 309 – 321)⁸.

(5) Matkailulle aiheutuvia vaikutuksia kuvaillaan vieläkin ylimalkaisemmin.

YVAn yhteydessä tehdyn sidosryhmätyöskentelyn pohjalta on kuitenkin koostettu seuraavaa arviointia (s. 605 – haitan vakavuus kasvaa keltaisesta punaiseen), jossa näkyy hyvinkin merkittäviä vaikutuksia. Nämä tiedot eivät kuitenkaan toistu varsinaisessa vaikutusten arvioinnissa.

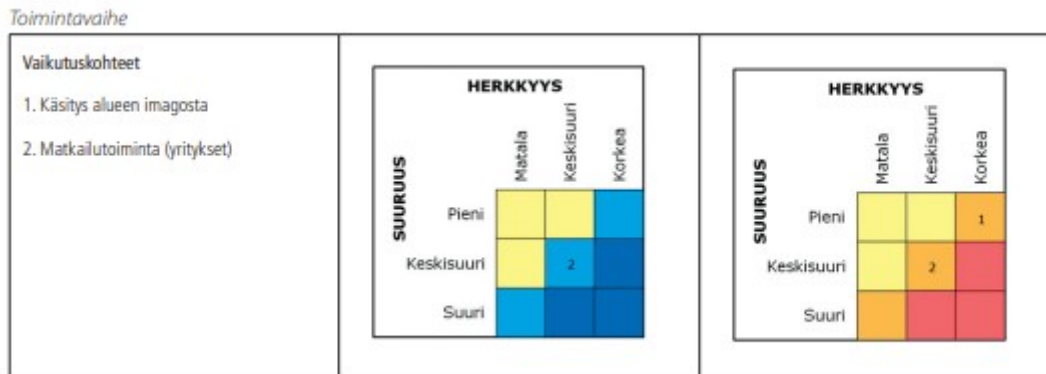
	muutos yhteisössä. 5-10 % muutos liikennemäärissä.	koko kaivoksen elinkaaren ajan. 10–20 % muutos liikennemäärissä.	voksen elinkaaren ajan. >20 % muutos liikennemäärissä.
Matkailutoiminta	Vaikutukset ovat havaittavissa 2 km:n etäisyydellä kaivostoiminnoista. Vaikutus havaitaan 500 m etäisyydellä kuljetuskäytävistä. Merkityksetön muutos matkailun tuloissa 0–10 %. Yöpymisten määrä on yli 300 000. Sesongin aikaisten (marraskuu-huhtikuu) matkailun tulojen väheneminen merkityksentöntä <8 %. Vaikutus on väliaikainen (esimerkiksi rakentamisvaiheessa).	Vaikutukset ovat havaittavissa 2–8 km:n etäisyydellä kaivostoiminnoista. Merkittävä muutos matkailun tuloissa 11–20 %. Yöpymisten määrä 200 000–300 000. Sesongin aikaiset matkailun tulot vähenevät 8–12 %. Vaikutukset ovat havaittavissa koko kaivoksen elinkaaren ajan.	Vaikutukset ovat havaittavissa yli 8 km:n etäisyydellä kaivostoiminnoista. Ratkaiseva muutos matkailun tuloissa. Yöpymisten määrä alle 200 000. Sesongin aikaiset matkailun tulot vähenevät >12 %. Vaikutukset ulottuvat kaivostoiminnan sulkemisen jälkeiseen aikaan.

Matkailutoiminnan herkkyyttä negatiivisille vaikutuksille, ja siihen vaikuttavia osatekijöitä, kuvataan näin (s. 606):

	Heikko: sosiaalinen koheesio; epätasainen sukupuolijakauma.		Korkea: sosiaalinen koheesio; tasainen sukupuolijakauma.
Matkailutoiminta	Matkailuala vaatii alle 200 000 yöpymistä vuosittain. Matkailu ei ole riippuvainen toiminnoista, jotka sijaitsevat lähellä kaivosaluetta. Matkailu ei ole riippuvainen luonto-perustaisista toiminnoista tai luontoarvoihin perustuvista toiminnoista. Matkailualan yritysten määrä kasvaa.	Matkailuala vaatii 200 000–250 000 yöpymistä vuosittain. Matkailualan yritysten määrä pysyy tasaisena. Matkailu on osittain riippuvainen luonto-perustaisista toiminnoista ja luontoarvoihin perustuvista toiminnoista.	Matkailu on riippuvainen kokonaisuudessaan luonto-perustaisista toiminnoista. Matkailu on riippuvainen toiminnoista, jotka sijaitsevat kaivosalueen lähellä. Matkailu on riippuvainen luontoarvoihin perustuvista toiminnoista. Matkailuala vaatii enemmän kuin 250 000 yöpymistä vuosittain. Uusien perustettavien matkailualan yritysten määrä vähenee.

⁸ [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/Ymparistovaikutusten_arviointi/YVAhankkeet/Hannukaisen_rautakaivoshanke_Kolari/Hannukaisen_rautakaivoshanke_ymparistova\(24263\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/Ymparistovaikutusten_arviointi/YVAhankkeet/Hannukaisen_rautakaivoshanke_Kolari/Hannukaisen_rautakaivoshanke_ymparistova(24263))

Näiden pohjalta on muodostettu seuraava arvio:

Kuitenkin varsinainen vaikutusarvioinnin loppupäätelmä toteaa ainoastaan seuraavasti, ks. alla. Elinkeinonharjoittajia ja miten niihin kohdistuvat mahdolliset haitat ja menetykset, esimerkiksi pölyn ja maisemahaitan aiheuttama investointien ja kiinteistöjen arvon lasku, ei mitenkään yksilöidä. (s. 619):

11.15.6.6 Matkailutoiminta

Matkailu on ollut yksi kehittyneimmistä elinkeinosektoreista Kolarin-Kittilä-Muonio -alueella. Matkailutoimintaan voi kaivostoiminnasta johtuen kohdistua sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia. Kaivoshankkeen tuoma hyöty matkailulle on kausivaihtelun tasapainottaminen. Kaivostyöntekijöiden myötä alueen majoitus- ja ravintolapalveluja käytetään ympärivuotisesti. Kaivostoiminnan mahdollinen kielteinen vaikutus matkailuun voi aiheutua, jos alueen imagokäsitys muuttuu tai kärsii. Kaivostoiminta tulee olemaan alueella näkyvissä suoraan ja välillisesti, mm. Ylläksen laelta on näkyvyys kaivosalueelle. Kaivostoiminnan alkuvaiheessa matkailutoiminta saattaa kokea jonkinlaisen imagon laskun, mutta luultavasti toipuu siitä pian. Koska hankkeen myötä KKM-alueen taloudellinen aktiivisuus kasvaa sekä suoraan että välillisesti, myös matkailun kasvu on todennäköistä.

Käsitys alueen imagosta vaikuttaa matkailutoiminnan kehittymiseen tulevaisuudessa. On olemassa riski, että kaivoshankkeen myötä alueen imago koskemattomana, erämaisena ja luontomatkailuperusteisena kohteena kärsii. Käsitys alueen imagosta on osittain riippuvainen siitä, miten läpinäkyvää kaivoshankkeesta tiedottaminen matkailijoille on. Kaivoshankkeen olemassaolosta pitäisi olla riittävästi tietoa saatavilla. Jos mediassa ei ole kaivoshanketta koskien negatiivista julkisuutta, alueen imago luontomatkailukohteena tuskin kärsii. Potentiaaliset alueella matkailavat voivat itse määrittellä, pitävätkö he kaivostoimintoja häiritsevinä vai eivät.

Mahdollisia kaivostoiminnan vaikutuksia matkailuun on vaikeaa etukäteen arvioida, ennen kuin kaivoksen rakentamistyöt alkavat. On kuitenkin olemassa riski, että matkailutoiminta kärsii kaivostoiminnasta. Toisaalta on mahdollista, että matkailutoiminta jatkuu entisellä kehitysurallaan kaivoksesta riippumatta muiden olosuhteiden säilyessä ennallaan. Matkailutoimintaan kohdistuvien mahdollisten vaikutusten havaitseminen edellyttää jatkuvaa seurantaa.

Eri hankevaihtoehtojen välillä ei arvioida olevan merkittävää eroa vaikutuksissa.

Ylläksen ja Levin matkailijoiden suhtautumista Hannukaisen kaivoshankkeeseen ja Kittilän kaivokseen on selvitetty Metlan DILACOMI-tutkimushankkeessa, josta on julkaistu alustavat tulokset helmikuussa 2013 (Metla 2013). Tutkimuksen mukaan paikalliset ihmiset suhtautuvat kaivoksiin mökkiläisiä myönteisemmin. Lisäksi mökkiläiset näkevät kaivostoiminnan ja matkailun yhteensovittamisen vaikeampana. Iso osa mökkiläisistä (46–72%) katsoo matkailun kärsivän kaivostoiminnasta. Kittilän kaivoksen ja muiden luontoon perustuvien elinkeinojen yhteensovittaminen arvioidaan helpommaksi kuin Ylläksellä. Tämä voi tosin johtua siitä, että Kittilässä kaivos on jo olemassa ja näemykset perustuvat todellisuuteen, kun taas Kolarissa ei kaivosta ole ja vastaukset perustuivat täysin mielikuviin. Metlan alustava tutkimusraportti on esitetty kokonaisuudessaan liitteenä 41.

(6) Ainoa hieman yksityiskohtaisempi tarkastelu on rakennuksista 1 – 2 km etäisyydellä (s. 313).

Taulukko 10-14-2. Asuin-, loma-, julkiset ja liikerakennukset sekä teollisuusrakennukset 1 ja 2 kilometrin suojavyöhykkeillä hankealueesta.

Rakennustyyppi	Lukumäärä
Etäisyys Hannukaisen avolouhoksesta 1 km	
Asuinrakennus	10
Lomarakennus	37
Julkinen tai liikerakennus	2
Teollisuusrakennus	0
Jokin muu rakennustyyppi	66
Etäisyys Hannukaisen avolouhoksesta 2 km	
Asuinrakennus	17
Lomarakennus	50
Julkinen tai liikerakennus	3
Teollisuusrakennus	0
Jokin muu rakennustyyppi	109

Kuitenkin suurimpana vaikutusalueena arvioidaan olevan 1 – 3 km, eli tässä rakennusten yksilöinnissä ei ole otettu huomioon kiinteistöjä, jotka ovat 2 – 3 km:n etäisyydellä. YVA ei sisällä muita kiinteistöjen yksilöintejä. Nämä kuvaavat sitä, että miten ylimalkaisesti selvitetään kiinteistöhaittoja.

myös esimerkiksi metsästystä ja kalastusta.

Hannukaisen lähialueen asukkaiden ja mökin omistajien (1-3 km etäisyydellä hankealueesta) virkistyskäyttöä hankealueen ympäristössä voivat häiritä mm. melu-, ilmanpaine- ja pölyhaitat sekä lisääntynyt liikenne. Metsästykselle kaivostoiminnasta aiheutuu haittoja suorien metsästysalueiden menetysten ja

(7) Hannukaisen YVAn ja kaivoslupahakemuksen lausunnoissa yksilöidään haittoja tarkemmin tai korostetaan matkailun haittojen arvioinnin tärkeyttä. Käytäntö kuitenkin menee niin, että kaivosyritys antaa näihin oman vastineensa, ja hyvin harvoin esitetyt näkemykset johtavat mihinkään toimenpiteisiin. Näiden lausuntojen pohjalta esimerkiksi haittoja ei selvitetty tarkemmin.

YVA-selostuksesta ja siihen liittyvästä kaivoslupahakemuksesta jätettiin seuraavia lausuntoja:

välillä 2000 - 2015. Lausunnon mukaan kaivos aiheuttaa kiistämättömän merkittävän maisemahaitan lisäksi mahdollisen pöly- ja meluhaitan Äkäslompolon puoleiselle tunturialueelle ja että suunniteltu kaivoshanke tulee vaikuttamaan siten negatiivisesti Ylläksen matkailun kehittymiseen lähes varmuudella. Pahimmassa tapauksessa perusteltu kansainvälisen matkailun kasvuodotus jää toteutumatta Ylläksen alueella kokonaisuudessaan.

Yksilöi matkailun haittoja tarkemmin (Lapin matkailuelinkeinon liitto)

Kaivostoiminnan matkailuvaikutukset ovat keskeisin kysymys tarkasteltaessa Hannukaisen kaivostoiminnan aluetaloudellisia tulo- ja työllisyysvaikutuksia".

Korostaa matkailun haittavaikutusten arvioinnin tärkeyttä (Luonnonvarakeskus)

Äkäsjokivarren tonttien mahdollinen arvonlasku

Metsähallitus toi esiin tonttien mahdolliseen arvonlaskuun liittyvät korvauskäytännöt. Kaivosviranomaisen totesi, että asia ratkaistaan Maanmittauslaitoksen kaivospiiritoimituksessa.

Suunniteltu kaivostoiminta aiheuttaa ranta-asemakaava-alueelle melu- ja pölyhaitan lisäksi imagohaittaa, joka vaikeuttaa ja on jo vaikeuttanut olemassa olevien tonttien hyödyntämistä. Kaivostoiminnasta aiheutuva imagohaitta vaikuttaa laajemminkin ympäröivän valtionmaan virkistys- ja luontomatkailukäyttöön ja sitä kautta alueen tuottojen/maanarvon alenemiseen.

Yksilöi haittoja, joita on tulossa kiinteostöarvolle ja tuotolle (Metsähallitus)

(8) Dilacomi-hankkeessa teetetyn kyselyn yhteydessä kävi ilmi, että YVAN ympäristövaikutusten osuuden koki melko tai erittäin epäluotettavaksi yli 75 % Ylläksen alueen matkailuyrittäjistä, ja **matkailuvaikutusten arvioinnin melko tai erittäin epäluotettavaksi yli 80% matkailuyrittäjistä**⁹.

9 Hannukaisen kaivos ja matkailu, DILACOMI-hanke, Mikko Jokinen, METLA, 2014.

(9) Matkailijakyselyt osoittavat, että lähialueella sijaitseva kaivos vähentäisi alueelle palaamishalukkuutta 40 – 50 %:lla vastaajista¹⁰. Uudelleenvierailuhalukkuus vähenee etenkin ulkomaalaisilla matkailijoilla sekä niillä, jotka valitsivat matkakohteen sen luonnonmaisemien ja erämaisyyden takia¹¹.

Useammassa tutkimuksessa on todettu matkailuyritysten kokevan, että riittävä etäisyys kaivoksen ja tärkeän matkailualueen välillä on keskimäärin 40 km. Lähempänä sijaitseviin hankkeisiin suhtauduttiin kriittisesti. Tämä todettiin myös Kittilässä, jossa suhtaudutaan keskimäärin positiivisesti 35 km etäisyydellä sijaitsevaan, jo toiminnassa olevaan kaivokseen, mutta ei uusiin hankkeisiin, jotka sijoittautuisivat lähemmäksi lomakeskusta¹².

(10) Gaia consultingin selvityksessä ”Kolarin aluetaloudellinen arviointi – alustavia tuloksia” (2017)G¹³ arvioitiin että Hannukaisen kaivos aiheuttaisi alueen matkailulle – 18 % pienemmän liikevaihdon ja pysäyttäisi sen kasvun (skenaario A = kaivos toteutuu, skenaario B = kaivos ei toteudu).

Yhteenvetoa arvioinnin tuloksista 1/2

- 48 toiminnanharjoittajan otos (vastaa 52 % markkinaosuutta kaikesta Kolarin liiketoiminnasta, mukaan lukien kuntatalous) on riittävä, jotta saadaan kiinnostavaa tietoa kolarilaisten yrittäjien näkemyksistä heidän oman liiketoimintansa kehittymisestä kahdessa eri skenaariossa.
- Matkailusektorin liikevaihto pienenee noin 18 % skenaariossa A, kun vastaavasti skenaariossa B liikevaihto kasvaa noin 115 % vuosien 2016 ja 2025 välillä.
 - Kaivosyhtiön liikevaihto maksimituotannossa (2024 alkaen) on suurempi kuin muiden toimialojen liikevaihto yhteensä.
 - Kuntasektorin liikevaihto ei merkittävästi eroa skenaarioiden välillä suhteutettuna koko aluetalouteen.
 - Muille toimialoille skenaario B tuottaa hieman suurempaa liikevaihtoa kuin skenaario A.
- Skenaariossa A toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto vuosina 2017-2025 on merkittävästi suurempi kuin skenaariossa B kaivoshankkeen takia. Kaivoksen tuottamasta kassavirrasta valtaosa päättyy kuitenkin Kolarin ulkopuolelle.
- Aluetalouteen jää tarkastelujaksolla (2017-2025) hieman enemmän rahaa skenaariossa B.
 - Skenaariossa A kaivoksen rakentamisvuosina 2019-2020 alueelle jää enemmän rahaa kuin muina vuosina tai kuin skenaariossa B.
 - Kunnalle tulevat verotulot ja palkansaajien saamat palkkatulot ovat suuremmat skenaariossa A kuin Skenaariossa B tarkastelujaksolla 2017-2025.
 - Yrittäjille tuleva tulo on suurempi skenaariossa B kuin skenaariossa A samalla aikajaksolla.
- Skenaario B työllistää noin 7 % enemmän kuin Skenaario A vuosina 2017-2025, mutta palkansaajien palkkatulo jää kuitenkin alemmaksi skenaariossa B.

¹⁰ Pellervon taloustutkimus ja Suomen ympäristökeskus: Kaivostoiminnan hyötyjen ja ympäristöhaittojen euromääräinen arvottaminen, 2014. MaRa ry. Matkailijat karsastavat kaivoksia – DILACOMI-hanke, 2013. Hannukaisen kaivos ja matkailu, DILACOMI-hanke, Mikko Jokinen, METLA, 2014.

Joissain tutkimuksissa on todettu, että kaivoksilla ei olisi negatiivista vaikutusta matkailuun, mutta nämä ovat yleensä joko tarkastelleet matkailun kehittymistä laajemmalla alueella (esim. kattaen koko Lapin alueen), kauempana kaivoksesta tai malminetsinnän aikana - suurin vaikutus on todettu silloin, kun kaivos sijaitsee matkailualueen läheisyydessä.

¹¹ Hannukaisen kaivos ja matkailu, DILACOMI-hanke, Mikko Jokinen, METLA, 2014.

¹² Kaivostoiminnan koetut vaikutukset Kittilässä, 2019. Hannukaisen kaivos ja matkailu, DILACOMI-hanke, Mikko Jokinen, METLA, 2014..

¹³ Gaia Consulting Oy (2017) Kolarin aluetaloudellinen arviointi – alustavia tuloksia. s. 45.

https://www.kolari.fi/media/2021_hallinto_ja_elinvoima/aluetaloudellinen-arvio/kolari-aluetaloudellinen-arviointi_6.6.2017_esitys.pdf

(11) Ryhmä lähiseudun asukkaita ja matkailuyrityksiä vei kaivoslupapäätöksen hallinto-oikeuteen. Haittavaikutusten puutteellisesta selvityksestä kertoo kärjistetyksi se, että hallinto-oikeus ei katsonut Ylläksen matkailuyrityksiä ja niiden yhdistyksiä asianosaisiksi sillä perusteella, että heille ei olisi tulossa menetyksiä (s. 27)¹⁴.

Edelleen Muonion paliskunta ja sen asiakumppanit ovat vastaselityksessään todenneet muun muassa, että valittajista Destination Lapland Oy, Jounin kauppa Oy, Lapland Hotels Oy, Lapland Safaris Group Oy sekä Ylläs Ski Oy ovat matkailuyrityksiä, joiden toimintaympäristöön kaivoshanke vaikuttaisi olennaisella tavalla. Näiden yritysten asiakaskunta Äkäslompolon, Ylläksen ja Pallastunturin alueilla muodostuu suurelta osin ympäristön luonnonmukaisuutta, erämaisyyttä ja puhtautta arvostavista matkailijoista. Hankealueen läheisyydessä sijaitsevilla erämaa-alueilla mukaan lukien Pallas-Yllästunturin kansallispuisto ja alueen jokivesistöt on olennainen merkitys edellä mainittujen yritysten asiakaskunnalle.

Suunnitellun kaivoshankkeen vaikutukset vesistöihin tulevat käsiteltäviksi ja vesistöjen pilaantumisen estämiseksi tarvittavat määräykset annettaviksi hankkeen vaatimissa vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisissa lupamenettelyissä. Hallinto-oikeus katsoo, että hankkeen toteuttaminen ei aiheuta sellaisia niin laaja-alaisia haitallisia fyysisiä välittömiä tai välillisiä vaikutuksia, että edellä mainittuja yhtiöitä voitaisiin pitää asiassa kaivoslain 165 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuina asianosaisina.

(12) Kaivoslain esitöissä HE 273/2009 todetaan kuitenkin hyvin selkeästi, että henkilö jonka omaisuuteen tai elinkeinoon aiheutuu haittaa **on asianosainen**:

81 §.

”Kaivostoimituksen asianosainen. Jotta

menettely kaivostoimituksessa olisi yhdenmukainen lunastuslain ja

kiinteistönmuodostamislainsäädännön kanssa, kaivostoimituksen asianosainen

määriteltäisiin kiinteistönmuodostamislain 17 §:n 1 momentin mukaisesti. Kaivostoimituksen asianosainen olisi

asianomainen kaivosaluelunastusluvan ja

kaivosluvan haltija sekä **muu henkilö, jonka**

oikeutta tai etua toimitus välittömästi koskee.

Tällöin kaivostoimituksen asianosainen

yleensä olisi se kiinteistön omistaja, jonka

14 POHJOIS-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS 20/0118/1 (1.4.2020)

(https://bin.yhdistysvain.fi/1602836/cYREF8ehw4EmmyezCMv80TWYB6/Pohjois-Suomen_hallinto-oikeuden_päätös_dnrot_01647_17_7203_ym-3.pdf)

omaisuuden käyttöoikeus lunastetaan taikka jonka omaisuuteen muuten puututaan, **mutta voisi kaivoshankkeiden usein laajalle ulottuvien vaikutusten takia olla sellainenkin, joka ei luovuta käyttöoikeutta omaisuuteen tai jonka omaisuuteen ei muuten puututa.**

Selvyyden vuoksi ja **jotta kaivoshankkeissa olisi laaja hankkeen vaikutuksiin perustuva mahdollisuus esittää kaivostoimituksessa vaatimuksia**, todettaisiin pykälässä, että kaivoksesta taikka kaivosalueen tai kaivoksen apualueen käyttämisestä aiheutuvasta haitasta tai vahingosta voitaisiin määrätä korvaus **lunastuslain 38 §:n estämättä.**

(Lunastuslaki 38 §: Jos työntekijä tai naapuri taikka muu henkilö, jolta ei lunasteta omaisuutta, kärsii lunastuksen tai lunastuksella toteutettavan yrityksen vuoksi merkittävää haittaa tai vahinkoa, josta olisi määrättävä korvaus, jos häneltä olisi lunastettu, haitta tai vahinko voidaan vaadittaessa korvata, jos korvaamista on olosuhteisiin katsoen pidettävä kohtuullisena.)

Korvauksia arvioitaessa ja määrättäessä sellainen henkilöpiiri, jolta ei lunasteta omaisuuden käyttöoikeutta tai jonka omaisuuteen ei muuten puututa, olisi kaivostoimituksessa asetettava samaan asemaan kuin ne, joilta omaisuuden käyttöoikeus lunastetaan tai joiden omaisuuteen muuten puututaan.”

(13) Hallinto-oikeus totesi päätöksessään ensimmäistä kertaa, että Tukesin antamat yleisten ja yksityisten etujen määräykset olivat puutteellisia. Oikeus kumosi kaivoslupapäätöksen kuitenkin perustuen siihen, että lähistön kiinteisön omistajia ei ollut kuultu asianosaisina, eikä oikeus siten käsitellyt puutteellisia yleisten ja yksityisten etujen määräyksiä tarkemmin.

(14) Tämä oli käänteentekevä päätös, ja Hannukainen Mining Oy:n uusi lupahakemus vuodelta 2022 onkin muihin lupahakemuksiin verrattuna poikkeuksellisen laaja ja yksityiskohtainen.

Yksityisten etujen haittoja ja menetyksiä ei kuitenkaan yksilöidä muuten kuin kiinteistöjen sijainnilla melu- ja pölymallinnuksiin nähden. Elinkeinoihin aiheutuvia vaikutuksia ei selvitetä.

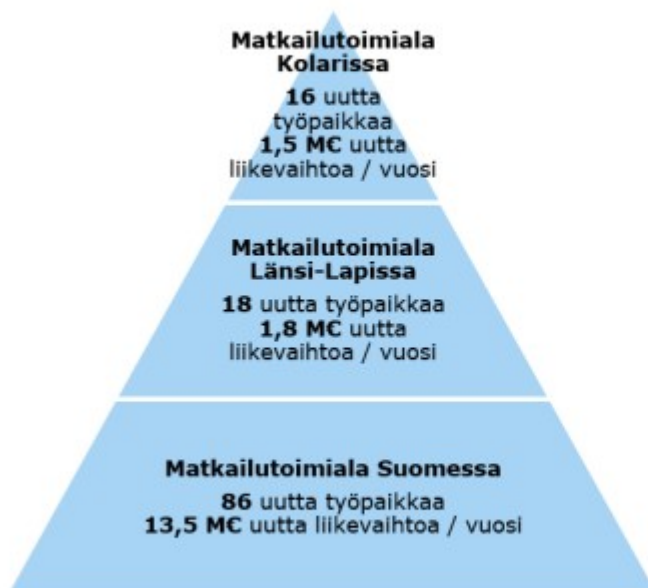
Matkailuun aiheutuvan vaikutuksen arvioidaan olevan työllisyyden kannalta yllättävästi positiivinen (!).

Selvityksen tulokset perustuvat resurssivirtamalliin:

”Tarkastelualueelle luotiin uusi ajantasainen alueellinen panos-tuotostaulukko, mikä päivitettiin alueen resurssivirtoihin perustuen. Malliin tehtiin välttämättömät muutokset mm. päivittämällä työvoimatarve, alueellinen tuonti ja vienti, julkisten hankintojen sekä tuotteiden käyttöön liittyvät lähtötiedot. (Kuva 2-1)” (Liitteet 1 – 12, s. 131)¹⁵

Tämä poikkeaa täysin matkailijakyselyiden tuloksista. Aineiston esittelyssä ei avata millä perusteella resurssivirtamallissa matkailijamäärien arvioidaan kasvavan, kun kaivos on matkailualueen välittömässä läheisyydessä, ja matkailuelinkeino alueella perustuu luontoon hiljaisuuteen ja maisemiin¹⁶.

Liitteet 1 - 12, s. 163¹⁷:

Kuva 6-13. Keskimääräiset vuosittaiset vaikutukset matkailutoimialalle Hannukaisen kaivoksen seurauksena.

15 Hannukainen Mining Oy Kaivoslupahakemus, KaivNro K20221, Lupatunnus KL2022:0001. Kuulutettu 18.5.2022. Liite 9: Ramboll (2021) Hannukaisen kaivoksen aluetaloudelliset vaikutukset. [https://tukes.fi/documents/5470659/105482041/KL2022_0001_Hannukainen_Hannukainen+Mining+Oy_Kuulutus_Liitteet+1-12+\(2\).pdf](https://tukes.fi/documents/5470659/105482041/KL2022_0001_Hannukainen_Hannukainen+Mining+Oy_Kuulutus_Liitteet+1-12+(2).pdf)

16 Ylläksen matkailuyhdistys

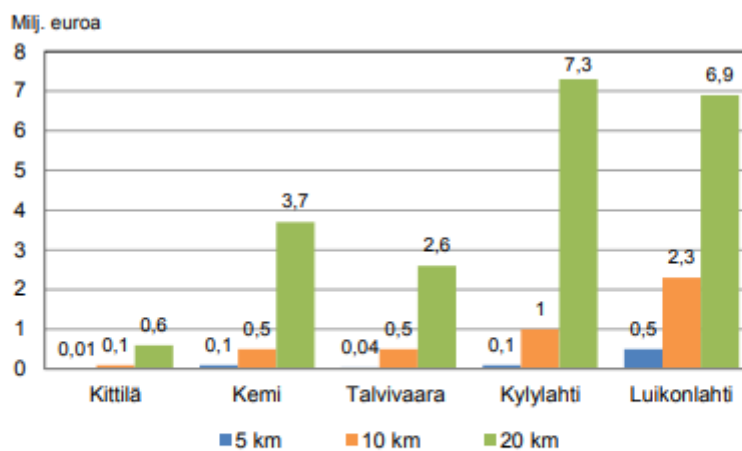
17 Hannukainen Mining Oy Kaivoslupahakemus, KaivNro K20221, Lupatunnus KL2022:0001. Kuulutettu 18.5.2022. Liite 9: Ramboll (2021) Hannukaisen kaivoksen aluetaloudelliset vaikutukset. [https://tukes.fi/documents/5470659/105482041/KL2022_0001_Hannukainen_Hannukainen+Mining+Oy_Kuulutus_Liitteet+1-12+\(2\).pdf](https://tukes.fi/documents/5470659/105482041/KL2022_0001_Hannukainen_Hannukainen+Mining+Oy_Kuulutus_Liitteet+1-12+(2).pdf)

(15) Puutteelliset selvitykset yksityisten etujen haitoista ja menetyksistä aiheuttavat sen, että haitankärsijän on hyvin vaikea saada kaivoslain tarkoittamaa täyttä korvausta haitoista. Lunastuslain varallisuuden muuttumattomuusperiaatteen mukaan haitat tulisi korvata täysimääräisesti niin, että haitankärsijälle ei aiheudu menetyksiä.

Selvitysten puutteellisuus aiheuttaa epäoikeudenmukaisuuden tunnetta alueen asukkaissa, koska oletuksena on, että kaivos tuo tullessaan suuria menetyksiä alueen elinkeinoille ja kiinteistön arvolle, mutta niistä ei saa mitään korvauksia.

Asia koetaan Ylläksen alueella erittäin tärkeäksi, mistä kertoo se, että tulevat haitankärsijät ovat käyttäneet jo 350 000 euroa edunvalvontaan, muun muassa asiantuntijapalkkioihin ja oikeudenkäyntikuluihin¹⁸.

Yksilöidympi haittojen ja menetysten esittäminen on perusteltua myös korvauksien suuruuden arvioinnin kannalta. Kun korvauksensaajia on paljon, voivat korvaukset nousta suuriksi jo pelkästään kiinteistön arvojen laskunkin takia. Pellervon taloustutkimus arvioi rantakiinteistöjen arvon laskua eri etäisyyksillä kaivoksesta¹⁹.

Kuvio 8. Kaivosten vesistöhaitat loma-asuntojen arvon aleneman kautta arvioituina.

18 Leif Ramm-Schmidt Consulting Oy muistio, <https://kaivosvetoimus.fi/wp-content/uploads/2022/10/Hannukaisen-kaivoshanke-esimerkki-lupaprosessista-Leif-Ramm-Schmidt-7.10.2022.pdf>

19 Pellervon taloustutkimus ja Suomen ympäristökeskus: Kaivostoiminnan hyötyjen ja ympäristöhaittojen euromääräinen arvottaminen, 2014. s. 26. <http://www.ptt.fi/media/liitteet/rap247.pdf>

(16) Malminetsinnän suhteen kaivoslain esitöissä sanotaan (HE 273/2009 vp, s. 92):
Pykälän 2 momentin 6 kohdan nojalla hakemuksessa olisi selvitettava suunnitelman mukaisen toiminnan ympäristö- ja muut vaikutukset.

Malminetsintalupaa tai kullanhuuhdontalupaa koskevassa hakemuksessa

olisi esitettävä tiedot alueen ympäristöstä (esimerkiksi luonnonsuojelualueista ja tarkeista tai muista vedenhankintakäyttöön soveltuvista pohjavesialueista) sekä **alueella harjoitettavasta elinkeinotoiminnasta.**

Kaivostoiminnan suhteen ei ole samanlaista kirjausta, mikä on osasyynä elinkeinojen haittojen puutteelliseen selvitykseen.

Lue lisää:

Leif Ramm-Schmidt Consulting Oy muistio,

<https://kaivosvetoamus.fi/wp-content/uploads/2022/10/Hannukaisen-kaivoshanke-esimerkki-lupaprosessista-Leif-Ramm-Schmidt-7.10.2022.pdf>